

FİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

Fil kök ya da gövdelerinden türemiş olukla birlikte fiiller gibi çekimlenmeyen olumlu - olumsuz şekilleri yapılabilen sözcüklerdir. Aslında fiilimsilerin içerisinde "fil" kavramı olsa da bu fiile gelen bazı ekler o fiilin cümlede ^(ad) isim, ^(önad) sıfat, ^(belirteç) zarf görevinde kullanılışını sağlar. Bu gelen ekleri fiilimsi ekleri diyoruz. Kısacası burada morifet fiilin kendisinden ziyade gelen eklerdedir.

"Fiilimsi" ton fiil değil de fiile yakın olan devettir. "-imsi" eki zaten kelimeye bu anlamı yükler.

Yeşilimsi kızı - kızak yeşil mi? Evet

kızak ton yeşil mi? Hayır, yeşile yakın, işte o da fiil ama ton fiil özelliği göstermez fiilimsiler.

Türkçede önemli olan bir kelime ya da ek ne olduğu değil ne işe yaradığıdır.

Fiilimsilerin Genel Özellikleri

1. Fiilimsiler fiil kök ya da gövdelerinden tünerler.
2. Fiil çekim eklerini (kip ve kişi) eklerini almazlar.
3. Fiiller gibi olumsuzluk eki alabilirler.
4. İsim gelen (çokluk, hâl, iyelik, tamlama) eklerini alabilirler.
5. Cümle içinde isim sıfat ya da zarf görevinde kullanılır.
6. Yokken dahil herhangi bir öge olabilirler. (Normal şartlarda yüklede fiilimsi olmaz sadece yüklede ek fiil olması durumunda arandılır)

7. Cümlede yeni cümle oluştururlar.

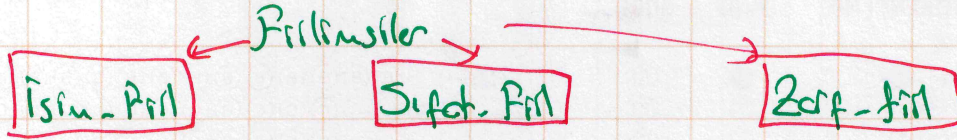
8. Ton fiilimsi ekleri yapım ekidir.

9. Fiilimsiler yapıca türemiş sözcüklerdir.

SÜT → Peynir (İsim-Fiil)
SÜT → Tereyağ (Sıfat-Fiil)
Hammadde (Fiil) → Yoğurt (Zarf-Fiil)

Filmler anlamları ve görevleri bakımından üçe ayrılır

1. İsim-Fil (Ad Eylem / Master)

Fil kök ya da gövdelerine **-ma -ış -mek** ekleri getirilerek oluşur.
turulan filmlerdir.

Sifre **may ısmak**

-me -iş -mek
-uş -üş

Örnekler Oraya g_İtmek, onunla de_İlemek istiyordu.
Kitabı ilki günde ok_umayı başardı.
Bu bekle_İş hep_İni_İ heyecanlandırı_İyordu.
Yaşamak, sen_İ sevmek ve sen_İn olma_İtir.
Kurtlar açlıktan şehre İnmeye başladı.

UYARI - YORUM: **-ma -ış -mek** eklerini alan her sözcük isim-fil olmayabilir.

Bu ekleri alan bazı sözcükler fiilimsi özelliklerini yitirip kalıcı isim haline gelebilir. Sözcüğün fiilimsi olup olmadığı cümledeki anlamından belli olur.

Bazındaki yazmayı sarıya mı boyadın?
(kalıcı isim)

Sorubtu yazmayı bana birden_İmlerdi.
(isim-fil)

Yaşasın yemek yemek di_İyordu Sabahattin Bey!
(kalıcı isim) (isim-fil)

Pratik Yol "**me -ış -mek**" eklerini alan sözcük olursanız yapılabiliyorsa "**isim-fil**" yapılabiliyorsa "**kalıcı isim**" olur.

Beri anlamak için çok uğraşmışsın. Dönmeye yeniye çok seviyordun.
(anlamak) ✓ (işim-fiil) (dönmeye) X (kalıcı -işim)

Bana denemeyi uzun süre önce bıraktı. Kırılıp denemeye bırakıp içeri girdi.
(denemeyi) ✓ (denemeye) X

Bu konuyu ona deneme. Yemek biraz tuzsuz.
(olumsuzluk eki) (kalıcı isim)

Misafirlere pilavla kavurma ikram ettik. Zürrah neyle ucurtmasını ucurtuyordu.
(kalıcı isim) (kalıcı isim)

Elindeki kazma ile bahçeyi kazmaya başladı. Dışarı çıkıp ekmek aldı.
(kalıcı isim) (işim-fiil) (kalıcı isim)

UYARI-YORUM: "ma-me" eki işim-fiil olarak kullanıldığı gibi "olumuzlu eki" olarak da kullanılabilir.

Buraya sakın dönme. Dönmeye sevindim.
(olumuzluk) (işim-fiil)

Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski yeni.
(işim-fiil) (işim-fiil) (olumsuzluk eki)

Bu kitabı okuma ve hakkında bir şey yazma.
(olumsuzluk) (olumsuzluk)

UYARI-YORUM: Olumsuzluk eki "ma,me" her zaman fiilimsi elenden önce gelir.

Bir süre sonra konuşmaya başladı. konuşma-ma
olumsuzluk işim-fiil

Yaptığı hatayı söylenemeye çalışıyordu. söyle-me-me
olumsuzluk işim-fiil

UYARI-YORUM! "me-ma" isim fiil ekini alan bazı sözcükler sıfat tamlaması oluşturabilir, bu durumda me,ma ekini alan sözcükler sıfat olur.

Taşıma su ile değirmen dönmeyiz. Babadan kalma yalvarı yolk pahasına satmış.
İsim-fiil İsim İsim-fiil İsim

Yapma çiçekler hediye etti.
İsim-fiil İsim

Sıfat neydi? İsimleri niteleyen sözcüklere Sıfat denir.

UYARI-YORUM! Fillerin isim tamlamasının içinde yer alabilen.

✳ Geçmişe Yokluk ✳

Önce İsim tamlamasına bakalım.

Belirtili İsim Tamlaması

Her tamlayanı her tamlananı ek aldığı tamlama gösterir.

Telefonun şarjı
tamlayan tamlanan

Bahçenin duvarı
tamlayan tamlanan

Maçın sonucu
tamlayan tamlanan

Belirtilsiz İsim Tamlaması

Sadece tamlananın ek aldığı tamlama gösterir.

erik ağacı
tamlanan

Okul müdürü
tamlanan

Sokak lambası
tamlanan

Onun geliş saati değişti.
tamlayan

Kazanın mutluluğunu yaşıyordu.
tamlayan

Fırtınanın dinmesini bekledik.
tamlanan

UYARI-YORUM! İsim fiillere gelen hal ekleri çoğul eki ve iyelik eklerini alabilirler. Ek eklenerek yüklem olabilirler.

Okunca senden öğrendim.
İsim belirtme hâl eki

✳ Geçmişe Yolculuk ✳

Ek - Eylem İki temel görevi vardır.

1. Fiillere gelerek basit zamanlı fiilleri birleşik zamanlı yapar.
2. İsim soylu sözcüklere gelerek onları yüklen yapar.

Ek - fiil master anbmı olucan (-mek) fiildir. Konuşmada ve yazmada ek fiildeki i genellikle düşer.

Ek - fiil -rdi -imş -ise -rdir şeklinde gelirler.

İsim Soylu kere Bakalım

Geçmişteki günler güzeldir. → güzel rdi

İlkokulda çalışkan bir öğrenciydim. → öğrenci idim.

Bir haftadır yurtdışındaymışsın. → yurtdışında ıtmışsın.

Bir varmış bir yokmuş. → yok imş.

Buraya çöp dökmek yasaktır. → yasak ıdır.

✳ Bazen idir eki cümlede kullanılmaz, cümleden düşer. Bu durumda yüklen ek fiille çekimlenmiş olur.

O da en az senin kadar çalışkan. (çalışkan ıdır)

Hastaysanız doktora gidelim.

(Hasta ıseniz)

Bakarsın bağ olur, bakmazsın dağ olur.

(Bakar ısen)

(bakmaz ısen)

Ek fiil fiile gelirse

Basit zamanlı fiili birleşik zamanlı yapardı.

geliyorum.

basit zamanlı

geliyormuşum

bakmıştın

geliyor - ı - miş - im

ş.t. ş.z.f.

bak - mış - ı - ydın

m.g.z m.g.z.h

Şimdi ek fiili hatırladığınıza göre konumuza dönebiliriz.
Fiilimsiler ek fiil olarak yüklemde bulunabilir.

En sevdiğim özelliği gülüşüydü. göl-ü-ğ-ü.

Önemli olan detayları görebilmektir. görebilmek - irdir.

UYARI-YORUM! En fazla karıştıran kısım bir sözcük -mek mastar
ekini alabiliyorsa fiil almıyorsa isim olur.

koş - mak ekini getirebiliyorum
fiil

koşmak - mak
İsim

2. Sıfat - Fiil (Ön ad Eylem -Ortaç)

Fiil kök yada gövdesinden türeyen ve cümlede sıfat yada ad benzer sıfat görevinde kullanılan sözcüklerdir.

Sıfat fiil ekleri -an -ası -mez -ar -dik -ecek -miş dir.

en esi mat ar dik ocağ mış
dik mış
dik mış

** Geçmiş Yolculuk **

Sıfat, isimlerinin önüne gelerek isimleri renk, şekil, durum, sayı vb. yönlerden niteleyen sözcüklerdir.

Bu akşam eski bir arkadaşla masmavi denizi seyrettik.
sıfat isim sıfat sıfat isim sıfat isim

Gökyaşını aniden kara bulutlar kaplamıştı.
sıfat isim

Sıfatları kısaca hatırladığınıza göre şimdi konumuza geri dönebiliriz.

Yen daireye taşınan konumuzla çok iyi anlaştık.

Burası yazınası bir doğa parçasıydı.

Şiirimize ilgili anlatı yorumu yaptık.

Eşyalarımızı tanıdık bir esnaftan aldık.
Olgunlaşmamış elveden ağaçlarda bizi bekliyor.
Yâr yoluna dökmüştük dilleri neleyeyim.
Ölmüş esek kurttan korkmaz.
Güler yüze korşılarda gibisi varmı?

UYARI-YORUM! Cümlede sıfat görevinde kullanılan her sözcük sıfat-fiil değildir. Bir sözcüğün sıfat-fiil olabilmesi için sıfat-fiil eklerinden birini alması ve cümlede sıfat veya adlanmış sıfat görevinde kullanılması gerekmektedir. Toplantıya katılmayan üyelere uyarı mektubu gönderilecek.

Çalışkan öğrencilere büyük ödülleri verecek. → sıfat fiil eklerinden birini
sıfat İsim sıfat İsim almadığı için sıfat-fiil değildir

UYARI-YORUM! Sıfat fiil ekleri fiillere gelecek kalıba isim yapabilir. Bu tür sözcükler eylemlerini yitirdiği için ve bir nesneye, varlığa ad olduğu için fiillisi olmazlar.

Hatırlatma! Kalıba isim olursanız çevrilebilirken fiillisi olan sözcük olursanız çevrilebilir.

Doluya binmek için biraz yormak gerekiyor.

Gecek su anki eylemlerinizle çekimlenir.

Açacak buluncayınca arkadaşından kalem istedi.

Buzdolabında yiycek kalmıyş.

Kayın heren ilerisinde bir çaylayan (sebe) vardı.

T
D

UYARI-YORUM! Sıfat-fiil ekini alan bazı sözcükler sıfat olarak kullanılabilir. Sabahları beni aradığımı söylemediler mi? Hikayeden anladıklarımı size anlatacağım.

Derlerine çok çalıştığını annene söyledi.

Bu şehri severliğini sanıyorum.

Sıfat fiil ekini alan bazı sözcükler adlaşmış, sıfat olabilirler. Sıfat fiil olma özelliğini koruyor.

Adlaşmış Sıfat

Sıfatlar önündeki isim nitekler, adlaşmış sıfatlar ise önündeki ismi yutar.

Sıfat

Yaşlı insanlar bugün sokağa çıktı.

Çocukun kırtı çouçurklarını yıkadım.

Eşyaları kontrol ediyor, bozukları kenara ayırıyordu.

(bozuk eşyaları)

~~Çok~~ Çok okuyan mı bilir, Çok gezen mi?

(okuyan insan)

(gezen insan)

Kaybettiklerine Özülüyor musun?

(kaybettiğin şeyler)

Dışarıda bağırın sen miydin?

(bağırın kişi)

Sevdiğini her şeyden üstün tutardı.

(sevdiği kişi)
→ erkek

Programa katılacaklar adını beno yazdırsın.

(katılacak kişiler)

UYARI - YORUM: ecek - mis - or - mez ekleri hem fiil eki hem de kip eki olarak kullanılırlar. Bazen de kalıplaşarak kalıcı isim haline gelirler.

Gelecek: Öğretmenimiz gelecektir.

Kip eki

Gelecek günler bizindir.

Sıfat-fiil

Gelecek de bir gün gelecek.

Kalıcı isim

Kip eki

Tükenmek! Tükenmez derthlere düşürdün beni.

Sıfat-fiil

Benim derthlerim ask tükenmez.

Kip eki

Tükenmez oluyunca mektubunu kimsin kimeyle yazdı.

Kalıcı isim

Sihir: Otomobilin sihirceği çalışmıyor. Sihirceği yer çok pıstır.

Kalıcı isim

Sıfat-fiil

Eve gidince combu sihirceğin.

Kip eki

3- ZARF - FİİL (BAĞ FİİL / ULAÇ)

Fiil kök ya da gövdelerine

ken - alı - asıye - e - menden - ince - ip - orak - dikça - diğinde

ekleri getirilerek yapılır.

-meksizim

Sora sora Bağdat bulunurmuş.

-i mez

Uykusuzum diğ sınava girmedim.

-casına

Merdivenlerden bir çırpıda inerek yanımıza geldi.

Yavru kediyi kurtarıp büyük bir iyilik yaptı.

İlkokulu bitireli 14 yıl olmuştur.

UYARI-YORUM: Cümlede çoğu zaman durum zarfı ya da zaman zarfı görevinde kullanılırlar.
(Nasıl?) (Ne zaman?)

Gün doğmadan neler doğar? → Zaman

Bir acı kahvemizi İçmeden sizi birdenmayız. →

Ağladıkça dağlarmız yersenecek. →

Oynaya oynaya gelin olacaklar. → Durum

Sen gölünce bahar gelir. → Zaman

Sen giderken korapfiller boynunu bükte. → Zaman

Durmaksızın ders çıkarıyordu. → Durum

Eve gider gitmez beiri aradı. → Zaman

Çılkarken kapıyı çekmeyi unuttu. → Zaman

Ölseyse seviyordu onu. → Durum

Sabah odasına baktığımda henüz gekmeyisti. → Zaman

Her yelken uçurmasına neseli. → Durum

Söylerip dışarı çıktı. → Durum

UYARI-YORUM: "-ken" eki isim soylu sözcüklere geldiğinde zarf-fiil olmaz. Sadece eklediği sözcüğü zarf yapar.

Giderken ardına bakmas

Zarf-fiil

Eudeyken kahvaltıyı ben hazırlarım.

Zarf

UYARI-YORUM: Cümlede zarf görevinde kullanılan her sözcük zarf-fiil değildir.

Bir sözcüğün zarf-fiil olabilmesi için zarf-fiil eklerinden birini alması ve cümlede zarf görevinde kullanılması gerekmektedir.

Kızaya oturdu sessizce dinledi konusubnları

Zarf

Bizi soguk karsılamışlardı.

Zarf

Misrteriler kızgın görünyor.

Zarf

Kozorok yarıma geldi.

Zarf-fil

Soruları çözdükçe yanlışlarınız azalacak.

Zarf-fil

Gök yorulduğundan gelmedi.

Zarf-fil

UYARI-YORUM: -meden } Zarf-fil
-meden } ekiye

-me + den } İsm fiil eki koris -
-ma + den } tırnaklıdır.

Bunları şöyle ayırt edebilirsiniz. Nasıl sorusuna cevap veriyorsa Zarf-fil
cevap vermiyorsa İsm-fil

Ağlarken ayrılık vuhuz. → Zarf-fil

Bu konuşmadan hiçbir şey anlamadık → İsm-fil

Konuşmadan yarıya gelmiş sorular. → Zarf-fil

UYARI-YORUM: -diğinde } Zarf-fil
-diğinde } ekiye

-diği } sıfat-fil
-diği } koris tırnaklıdır.

Senin baktığında bir şey yok ki!

(baktığın esyada) / sıfat fiil (adlaşmış)

Sen baktığında bir şeyler oldu.

Zarf-fil

UYARI-YORUM: (e, a) eki fiil eklenip tekerrüli biçimde kullanıldığı
gibi tek sözcükte de kullanılabilir.

Dura dura bir sel oldu. İnele

Dost dost diye nicaime soruldum

Saat sekizi çeyrek geçe ise giderim.

Bu işi nöbetleşe yaparız, iyi dur.

SON